

Usos propis i espuris de «anar» i «estar» + gerundi

JAUME VALLCORBA I ROCOSA

L'oposició *anar* / *estar*

Quan la persona que gramaticalment fa de subjecte de l'oració es trasllada, camina, es desplaça d'un lloc a un altre, en català no es diu pas que «està», sinó que «va».

Enric de Fuentes, escriptor modernista, publicava, poc abans de l'any 1900, uns contes amb el títol general *Estudis*. La primera de les narracions, «Als divuit anys», comença així:

Ahir vespre, al plegar de la feina, anava esmaperdut, caminant amb mandra. No hi pot posar «estava esmaperdut» perquè el context ens diu que anava caminant. Tothom, en aquell temps, hi hauria fet servir anava i no pas «estava».

També quan hi ha figuradament un «fer camí», això és, quan descriuen una evolució, hi ha el verb *anar*. Del mateix conte d'abans:

*Quan per més que varen atalaiar-s'hi totes les tafaneres del barri, no varen esbrinar ni mig argent de dolenteria, tothom va **anar-s'hi fent**, i varen començar a estimar-la.*

Explica el diari:

*La policia va arrestar ahir, als afores de Las Vegas, dos homes que **anaven** amb un cotxe susceptible d'estar carregat d'elements per a la fabricació d'armes químiques.*

Si el cotxe *anava*, val a dir, si es traslladava, el català feia concordar-hi el context, *el cotxe anava* (no pas «estava») *carregat d'elements...* Al redactor, doncs, li fallava la genuïtat del català.

El nostre egocentrisme occidental ha fet que miréssim l'Índia com un país endarrerit. Afortunadament aquest concepte va canviant. El filòsof J.M. Duch, empra, en el text transcrit, el verb *anar* acompanyant «canviant»; no cau en el castellanisme «està canviant».

El meteoròleg ens diu per televisió:

Ja no està entrant més aire fred. Si el vent «entra», és que es trasllada. Els catalans havien conservat, fins no fa

res, el sentit que *estar* és quietud, i el significat oposat és *anar*, que vol dir moviment. Calia, doncs, que l'home del temps hagués dit: *Ja no va entrant més aire fred.*

Hem aportat exemples compostos del verb «*anar* + gerundi d'un altre verb»: *anava caminant, anar-s'hi fent, va canviant*. Per aquest fet hi ha qui podria pensar-se que «*estar* + gerundi» no és propi del català; i més ho podria pensar, perquè hi ha qui l'ha assenyalat com a erroni. De fet, «*estar* + gerundi» és perfectament català, però no pas sempre. No ho és quan hi correspondria el verb *anar* en lloc de *estar*, que són els casos que hem exemplificat ara mateix. Tampoc no és catalana la combinació «*estar* + gerundi» quan és una mala traducció d'un anglicisme de què ja parlarem.

Els elements lingüístics contextuals concordants amb *ésser*

Recordem que el verb *ésser* és un verb avinent quan expressem en català la visió instantània d'un fet (sense prestar atenció a si dura o no dura), i també és avinent quan ens referim a un fet consumat, un fet. En una oració en què expliquem la visió momentània, com en el resultat d'una fotografia instantània, sovinteja que hi hagi, en els components de la frase, un circum-

tancial de temps que hi concorda; en són exemple les partícules que signifiquen «aquell moment», tals com *ara, encara, quan, des de, des que, llavors, aleshores*, etc., i també en proposicions amb *ja, on*. Així mateix, *ésser* convé amb els circumstancials de datació, que són els circumstancials de temps que no contenen cap quantificador¹; són de datació: *avui, dijous, aquell dia*, etc. Conèixer aquests elements del context d'una oració ens és un ajut important per al bon ús del verb *ésser*.

Cal tenir en compte, però, que aquests mateixos mots van en oracions amb *estar*, quan aquest verb significa residir en un lloc o conuiu amb algú.

«*Estar* + gerundi», apropiat o inapropiat

Val a dir i a destacar que si ara hem parlat del verb *ésser* i d'elements lingüístics que solen acompanyar-lo és perquè, força vegades, els trobem acompanyant impròpiament el verb *estar*. I, doncs, cosa important als efectes d'aquest article, si aquells mots acompanyants de *ésser* apareixen en una oració en què hi ha «*estar* + gerundi», aquest conjunt hi és mal emprat, no és una oració correcta o genuïna. En el cas de proposicions amb els mots que hem esmentat, hi corresponia, en comptes de «*estar* + gerundi», la forma

Aquest carro
va carregat
de llenya

Foto: Josep Asenci

¹ Jaume Vallcorba i Rocosa, *Els verbs ésser i estar en català*, Departament de Filologia Catalana, Universitat de Barcelona, Curial Edicions, Barcelona 1978, pp. 20 i 21. També: «Com és constituït el complement circumstancial de durada limitada», *Llengua Nacional*, núm. 28, primavera de 1999, p. 24.

simple del verb, vull dir sense que el verb anés precedit de *estar*.

Diferentment, «*estar + gerundi*» serà l'apropiat en aquelles oracions en el context de les quals hi hagi un circumstancial de temps que contingui un quantificador, o quan es refereixi a una durada l'acabament de la qual l'assenyalem amb el mot *fins*.

És clar que tant *ésser* com *estar* poden figurar en oracions en què no hi hagi cap dels elements lingüístics essentats. Comprovarem que els és adequat l'un o l'altre si hi poguéssim introduir algun d'aquells elements i la frase continua tenint el sentit que li volem fer expressar.

Dit això, exemplifiquem-ho i fem-hi comentaris.

Exemple: *Quan ell va arribar **estàvem dinant***. ¿És pròpia o impròpia, aquesta frase? Vegem que comença amb l'adverbi *quan*, que és un dels que figuren en l'inventari de mots propis de les oracions amb el verb *ésser*. Per tant, no escau en aquella frase el verb *estar* i, per això, tampoc no és apropiat en el conjunt «*estar + gerundi*»: *estàvem dinant*. La manera adequada de dir-ho és: *Quan ell va arribar **dinàvem***.

Un altre: *Va ser ahir que **vam estar cantant** ella i jo*. El temporal *ahir*, que és de datació, rebutja *estar*. Hi calia: *Va ser ahir que **vam cantar** ella i jo*.

A fi que «*estar + gerundi*» sigui propi del català hi caldria una expressió durativa, com ara: *Va ser ahir que ella i jo **vam estar cantant** més de dues hores*. On hi ha un circumstancial de temps, *més de dues hores*, amb el

quantificador *dues*. O bé: *Va ser ahir que ella i jo **vam estar cantant** fins a la matinada*, on hi ha el mot *fins*, limitador de la durada.

Encara seria possible: *Sí, ella i jo **vam estar cantant***, si el que pretenem és recalcar que «*vam passar temps cantant*». Encara que en l'oració no hi hagi cap element lingüístic dels concordants amb *ésser* o amb *estar* que ens ajudin a discernir-ho, el fet que cal tenir present és que no és apropiat «*estar + gerundi*» si en el context hi ha algun element lingüístic dels que hem esmentat com a acompanyants del verb *ésser*.

El cas és que la llengua escrita i parlada actual fa servir «*estar + gerundi*» expressant l'actualitat d'un fet: *En aquest moment estem transmetent des del Liceu*. Si és en aquest moment, calia dir no pas *estem transmetent*, sinó senzillament *transmetem*. I encara que el locutor no hagués dit el circumstancial *en aquest moment*, probablement corresponia sobreentendre-l'hi, i, per això, hi pertocaria simplement *transmetem*.

Algú podria adduir que aquell *estem* era impropri perquè la cosa que el locutor volia dir era: *Som al Liceu transmetent*, en què *som* volia indicar el lloc on ell es troba. La construcció oracional de l'anterior exemple amb *som* i el gerundi *transmetent* seria incongruent pels motius adduïts en aquest article, precisament perquè *ésser* va amb el gerundi *transmetent*. Per a dir-ho amb propietat calia dir: *Som al Liceu per transmetre...*, o bé: *Som al Liceu, des d'on transmetem...*, etc.

Així, doncs, ocorre que la llengua

escrita i parlada actual fa servir molt «*estar + gerundi*», parlant del fet momentani actual. Ens fa tot l'efecte que, en aquesta qüestió, se'ns ha introduït un anglicisme, i que, ai las, ens hi hem acostumat, amb la qual cosa se'ns n'ha desballestat el bon ús.

L'anglicisme «*estar + gerundi*»

Hem comentat que, en català, «*estar + gerundi*» té caràcter duratiu, cosa no gens estranya, perquè *estar* és semànticament duratiu i els gerundis també expressen durada; no cal dir, doncs, que no sorprèn que concordin, en català, amb els circumstancials temporals de durada, tal com hem dit.

Ara bé, el periodisme tradueix molt de l'anglès i això fa que hagi de passar al català « *presents continus*» anglesos, com ara la resposta que un anglès ens faria havent-li demanat: *On vas ara?* L'anglès respondria: *I am going home*, això és, *jo **estic anant** a casa*. Adonem-nos que, en la pregunta que li hem fet, hi ha un *ara*, un circumstancial de datació, que és precisament (detall important!), «no duratiu».

Conclusió: el joc anglès del verb *ésser/estar* amb un gerundi ha d'ésser en català un temps verbal simple: *Ara **vaig** a casa*, i no pas *hi **estic anant***.

La interferència anglesa que acabem d'exposar, i que s'esmuny dins el llenguatge periodístic català, ens espatlla el nostre genuí «*estar + gerundi*», l'ús del qual ja hem descrit en aquest article. ♦

- Soci protector: Quota anual de 45 €
- Soci numerari: Quota anual de 25 €
- Subscriptor regular: Quota anual de 18 €

Llengua Nacional

DADES PERSONALS

Nom.....Cognoms.....
 Adreça.....
 Codi postal.....Població.....
 Comarca.....
 Telèfon.....
 Adreça electrònica.....

FORMES DE PAGAMENT

- Ingrés directe: 2013 0088 69 0200522492 (Caixa de Catalunya)
- Domiciliació bancària

Adreça postal:

Llengua Nacional
 C. de Sant Pere més Alt, 25
 08003 BARCELONA

També:

Llengua Nacional
 Bústia postal 24057
 08080 BARCELONA

Tel. 93 456 88 79 /
 A/e: llengua@llenguanacional.cat